

ऋद्धि संस्कृतम्-6

अभ्यास कार्यम्

पाठः - 1

1. वर्णमाला पूरयत ।

अ, आ, इ, ई, उ, ऊ, ऋ, ॠ, लृ, ए, ऐ, ओ, औ ।

क, ख, ग, घ, ङ, च, छ, ज, झ, ञ ।

2. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

क.

ह्रस्व – अ, इ, उ, ऋ

दीर्घ – आ, ई, ऊ, ॠ

संयुक्त – ए, ऐ, ओ, औ

ख.

स्पर्श – क, च, ट, त् (क से म)

अन्तःस्थ – य, र, लृ

ऊष्म – श, ष, स, ह

3. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

(i) संस्कृत वर्णमाला में कुल स्वर **13** होते हैं।

(ii) जिन वर्षों के उच्चारण में अन्य वर्षों की सहायता न लेनी पड़े, उन्हें **स्वर** कहते हैं।

(iii) 'य, र, ल, व' व्यञ्जनों को **अन्तःस्थ व्यञ्जन** कहते हैं।

(iv) आयोगवाह होते हैं। **दो**

4. पदानां वर्ण विच्छेदं कुरुत ।

(i) वाटिका = व्+आ+ट् + इ + क् + आ

(ii) कोकिला = क्+ओ+क्+ इ + ल् + आ

(iii) पुरुषः = प्+उ+र्+उ+ष् +अः

(iv) नयनम् = न् + अ + य् + अ + न् + अ + म्

5. वर्ण संयोजनं कुरुत ।

(i) म् + ए + घ + अः = मेधः

(ii) प् + उ + ष् + प् + अ + म् = पुष्पम्

(iii) उ + द् + य् + आ + न् + अ + म् = उद्यानम्

(iv) च् + इ + त् + र् + अ + म् = चित्रम्

6. 'आम' अथवा 'नौह' प्रश्नान् उत्तरत ।

(i) न

(ii) आम्

(iii) आम्

(iv) न

ऋद्धि संस्कृतम्-6

अभ्यास कार्यम्

पाठः-2

शब्द परिचयः (संज्ञा)
(अकारान्त पुल्लिङ्गः शब्दाः)

1. चित्राणि दृष्ट्वा रिक्तस्थानानि पूरयत ।

बालकः

कपोतः

काकः

शशकाः

मयूरी

खगाः

अश्वौ

कुक्कुटाः

शुनकः

कृषकः

सिंहः

2. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

एकवचनम्

द्विवचनम्

बहुवचनम्

(iii)

बालकः

बालकौ

बालकाः

(ii)

गायकः

गायकौ

गायकाः

(iii)

वृक्षः

वृक्षौ

वृक्षाः

(iv)	<u>शशकः</u>	शशकौ	<u>शशकाः</u>
(V)	<u>मृगः</u>	मृगौ	मृगाः
(vi)	<u>कपोतः</u>	<u>कपोतौ</u>	कपोताः

3. एकवचनानि लिखत ।

(i) मयूराः <u>मयूरः</u>	(ii) कपोताः <u>कपोतः</u>
(iii) वानराः <u>वानरः</u>	(iv) बालकौ <u>बालकः</u>

4. द्विवचनानि लिखत ।

(i) नेत्राणि <u>नेत्रे</u>	(iv) शुकः <u>शुकौ</u>
(ii) मयूराः <u>मयूरौ</u>	(v) सर्पाः <u>सर्पौ</u>
(iii) वृक्षाः <u>वृक्षौ</u>	(vi) वानरः <u>वानरौ</u>

5. बहुवचनानि लिखत ।

(i) चषकौ <u>चषकाः</u>	(ii) मयूरः <u>मयूराः</u>
(ii) काकः <u>काकाः</u>	(iv) दीपौ <u>दीपाः</u>

6. शब्दार्थ मेलनं कुरुत ।

Question

वानरः	मुर्गा
सर्पः	चम्मच
चमसः	बंदर
कुक्कुटः	साँप
शुकः	थैला
खड्गः	धोबी
रजकः	तोता
स्यूतः	तलवार

Answers

वानरः	बंदर
सर्पः	साँप
चमसः	चम्मच
कुक्कुटः	मुर्गा
शुकः	तोता
खड्गः	तलवार
रजकः	धोबी
स्यूतः	थैला

*****